

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ Κ. ΝΑΠΟΛ. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗ

Είχαν περάσει δέκα μέρες, και κατί παραπάνω, που το έργο ήταν τελειωμένο, και δεν είχε αποφασίσει ακόμα αν θα τύστελενε στο διαγωνισμό, ή όχι. Δεν έννοοισε με κανένα τρόπο, να το υποβάλει, προτού ο ίδιος βεβαιωθεί ότι είχε κάνει κατί καλό, ότι είχε εξαντλήσει όλη του την τέχνη και τη δύναμη, και δεν μπορούσε τίποτ' άλλο παραπάνω.

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

Η αλήθεια είναι ότι την ικανοποίηση αυτή, την είχε νιώσει πάρα πολύ σπάνια—ή μάλλον δεν την ένιωσε ποτέ. Η καλλιτεχνική του ευσυνειδησία ήταν τέτια, είχε τόσες απαιτήσεις απ' τον εαυτό του, για το κατέτι που έκανε, ώστε, πολλές φορές, είχε αποφασίσει να πετάξει το πινέλο του, και να μη ζωγραφίσει πιά ποτέ του. Ζητούσε το απόλυτο σε όλα—και το απόλυτο, καθώς είναι γνωστό, δεν κατορθώνεται σε τίποτε, ποτέ.

Το τάλαντό του, όμως, τον συγκρατούσε πάντα στην τέχνη του. Κ' η εικόνα του αυτή—πως κι' όλες, δηλαδή, οι προηγούμενες—δεν τουδίνε καμιά εμπιστοσύνη.

Δέκα μέρες, τώρα, τη διάβασε και την ξαναδιόρθωσε, πρόσθετε, αφαιρούσε, χανόταν μέσ' στις χίλιες λεπτομέρειες, λεπτολογούσε το παραμικρό, τόσο που είχε φτάσει σε σημείο να μην ξαίρει, ούτ' ο ίδιος, αν, αυτό που είχε κάνει, άξιζε τον κόπο, ή ήταν ένας μουσαμπίς άσημαντος, για πέταμα. Άρχισε να φοβάται πως δε θα κατορθώσει ποτέ του να πετύχει την εικόνα, καθώς ήθελε.

Ο μεγάλος φόβος του, κυρίως, ήταν, ότι άλλο έργο σκόπευε να κάνει στην αρχή, κι' άλλο θα παρουσίαζε στο τέλος. Η ύπερβολική έπεξεργασία, κι' η μεγάλη προσοχή, πολλές φορές διαστρέφουν έντελώς τα πράγματα, μ' έναν τρόπο σχεδόν ανεπανόρθωτο, και καταντούν, καμιά φορά, και στο αντίθετο....

Οι άμφιβολίες αυτές είνε πολύ συνηθισμένες σ' έναν τίμιο τεχνίτη, που ζητεί στο κατέτι την τελειότητα—εστω κι' αν δε μπορεί να την πετύχει.

Κι' όσο περνούσαν οι μέρες, τόσο ένιωθε ν' απομακρύνεται απ' τ' αρχικό του σχέδιο—και είχε την ιδέα ότι, όταν ένα έργο δεν ικανοποιεί τον ίδιο τον τεχνίτη του, δεν μπορεί ποτέ να εαβληθή στους άλλους.

Όταν, όμως, είδε ότι η υπόθεση αυτή τραβούσε σε μακρός, κι' ότι ήταν επόμενο να μην προφτάσει να λάβει μέρος στο διαγωνισμό—ό διαγωνισμός επρόκειτο να γίνει στα τέλη του μηνός—ρίχτηκε με πάθος στη δουλειά. Το αποτέλεσμα ήταν αντίθετο απ' ότι περιμένα. Τότε πέταξε το πινέλο του, κι' άφησε τα πράγματα στην τύχη. Έλαξε ότι με το πέρασμα κάμποσων ημερών, που δε θ' αποσχολούσε το μυαλό του, και δε θα είχε διαχωρής τον πίνακα μαρσάτου, θα μπορούσε ίσως, εστω και την τελευταία στιγμή, να του δώσει τη μορφή που γύρινε.

Και τον παράτησε, όπως αφήνουν τον καρπό να ώριμάσει μόνος του.

Σ' αυτό το μεταξύ, για να ξεκουράσει το μυαλό του, άρχισε να σχεδιάζει άλλα πράγματα. Δεν μπορούσε, όμως, ν' αντίσταθει στον πειρασμό, και κάθε τόσο έφραχνε τα μάτια του και κει.

Ο πίνακός του—απ' τον οποίον εξητάτο όλη του η φήμη και το μέλλον—είχε θέμα αλληγορικό: "Ένας αρχαίος έφηβος, πολύ λεπτός, σάν μισός λουλουδιού, στεφανωμένος με δάφνες και κισσούς,—ό 'Απόλλων, κατά πάσαν πιθανότητα, γεμμένος σ' ένα βράχο, κοίταζε μακριά, στα βάθη του ορίζοντος, να διαγράφεται ή σιλουέττα ενός σταυρού—του Σταυρού με τον Έστωραμένο. Ο τίτλος του ήταν: "Μελαγχολία. Συναδούζε τη θλίψη του αρχαίου κόσμου—του κόσμου τής χαράς, τής δημοσίας, τής πλαστικής, όνειρεμένης άμοονίας—που ένιωθε να σβήνει και να χάνεται μαρσάτου στη νέα τη θρησκεία που άντέλλε, τη θρησκεία του πόνου, του καίμου, τής συντριβής και του θανάτου.

Έξείναι που είχε τραβήξει, ίδιος, την προσοχή του, ήταν ή έκφραση του προσώπου του έφηβου, με τα σγουρά κι' ολόξανθα μαλλιά, και τα γαλάζια, κοιρασμένα μάτια.

Αυτή την έκφραση δε μπορούσε να την πετύχει. Για μοντέλλο του είχε χρησιμοποιήσει ένα παιδί της γειτονιάς—ένα ψηλό κατάξανθο αγόρι, που δούλευε σε

ποζάρι, τις ώρες που δεν δούλευε, μέσ' στο άτελλέ του. Αυτή ή δουλειά είχε βαστάξει δεκαπέντε μέρες.

Και τώρα, που το έργο ήταν τελειωμένο, έβλεπε μ' άπελπισία, ότι του είχε διαφύγει ή έκφραση των ματιών. Αυτή την έκφραση του ματιού—έπειδή το ένα μόνο μάτι φρανόταν στην εικόνα—δεν είχε κατορθώσει, μ' όλα όσα είχε κάνει, να τη συλλάβει άκριβώς με το πινέλο του. Κι' όμως, αυτή ή έκφραση, ήταν το πάν!

Έφραξε τότε την προσπάθειά του στις άλλες λεπτομέρειες—στην κλίση και τη στάση του κορμού, στις άποχωρήσεις τής επαιδεικδός, στο χέρι που κρατούσε το κεφάλι, στη μέση, στα δάχτυλα, στα πόδια—και κυρίως, στα πικνά, χατά μαλλιά, με το ξανδό και μαραμένο χρώμα, και τις χροσές και σκοτεινές άνανακλώσεις.

***

Το ίδιο βράδυ που έληγε ή προθεσμία τής ύποβολής των έργων, είχε σταθεί μελαγχολικός μαρσάτου στο έργο του—μυ μελαγχολικός κι' από τον έρωτα που είχε παραστήσει.

Ένωσθε, τώρα, πως όλοι του οι κόποι ήταν χαμένοι. Ποτέ δε θα κατορθώσει να πετύχει εκείνο που ζητούσε. Και ήταν άναρχαμένος να στείλει την εικόνα, εστω καθώς ήταν, χωρίς να νιώσει τη δημιουργική εκείνη ικανοποίηση, που τη θεωρούσε άπαραίτητη, τόσο γι' αυτόν, όσο και για τους άλλους....

"Αν δεν είχε δηλώσει τη συμμετοχή του στο διαγωνισμό (επρόκειτο για μιά ύποτροφία στην Ερώση), και δεν ήταν έκτεθειμένος, θα προτιμούσε να το θυσιάσει όλα. Άλλά τώρα είχε δεσμευθεί, τ' όνομά του ήταν δοσμένο στον κατάλογο των ύποψηρίων, κι' ή άποχή του, μπορεί να του κατέστρεφε το μέλλον. Είχε γίνει ήδη τόσοσ λόγος για το έργο του στους κύκλους των καλλιτεχνών (και σ' αυτό το πρμα έφταγε κι' ο ίδιος), που ή άρνησή του να στείλει την εικόνα, θα ίσοδυναμούσε με

μιά όμολογία, πως δεν ήταν ικανός να λάβει μέρος....

Κι' αυτό—δηδηόποτε κι' αν ήταν ή καλλιτεχνική του ευσυνειδησία—ή φιλοψμία του δεν του το επέτρεπε.

Είχε κλείσει τα μάτια και προσπαθούσε, νοερά, να ζυγίσει όλες τις συνέπειες μιάς τέτοιας άποφάσεως—όταν, ξαφνικά, του ήρθε μιά ιδέα!

Κ' ή ιδέα αυτή ήταν: Να κλείσει το μάτι του 'Απόλλωνος! Το κλειμένο μάτι δάδινε ίσως, καλύτερα την έννοια τής συντριβής!

Ένώσθ το μάτι ήταν άνοιχτό, θα μπορούσε, βέβαια, να δείξει όλο το παραπάνω, όλο τον τρόπο και τη θλίψη, που ζητούσε. Το κλειμένο, όμως, μάτι δάδινε, έκτός από τη μυστική παρσία, όλο το πιαραγμό, την έγκαρτέηση, και την ύποταγή του νικημένου—δηλαδή, αυτό που γύρινε να δώσει!

Και άμ' έπος, άμ' έργον! Με δύο-τρεις πινελιές, χαμήλωσε το βλέφαρο. Άπλωσε μακριές τις βλεφαρίδες, τις ύπογαμμισσε με μελανή σακά—τουές έδωσε μιάν έκφραση βουθής κι' άπελπισμένη, τις έκανε μακρές κι' άφανισμένες, σάν κοιρασμένες άπ' τις άγρυπνίες....

Και τότε πήρε μιά βαθιάν άνάσα. Του φάνηκε σά να βγήκε, από πάνω του, ένα μεγάλο βάρος. Ένωσθε τη διάθεση να πηδήσει, μέσ' στο έργοαστήριό του, σά μικρό παιδί.

Χωρίς να χάνει καιρό, χωρίς να περιμένει τίποτ' άλλο, άρταξε το τελάρο, τ'όδεσε μέσ' στην έξυλιν ή θήκη, που είχε έτοιμασμένη από πριν—κι' έφραξε στα γραφεία τής έπιτροπής.

Τα γραφεία μόλις είχαν κλείσει. Έφραξε τότε στο σπίτι του διευθυντικό. Έξείναι τον δέχτηκε πρόθυμα. Του δικαιολογήθηκε για την άγνοια του, παράδωσε τον πίνακά του, κι' έφραγε.

Η ώρα ήταν έντεκα το βράδι.

ΑΠΟ ΤΑ ΙΑΠΩΝΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ ΑΓΥΚΑΙΟΥ ΚΕΡΝ

ΟΣΙΝΤΟΡΙ

Στήν περιφέρεια Τιμωφου-νο-Χό, τής επαρχίας Μουτσού, ζούσε ένας κινηγός που τον έλεγαν Σόντζο.

Μιά μέρα βγήκε να κινήσει, να γυρίσει ως το βράδυ, χωρίς να χιτηρήσει τίποτα. Ούτε φτερό διέ φάνηκε μπρος του. Όταν, τέλος, κατά το βράδυ γύρισε πίσω, ξέω από το χωριό Άζανουίμα, πάνω στο ποτάμι, είδε να πλέη πλά-πλά ένα ζευγάρι όσιντόρι.(1) Να σκοτώσει κανείς όσιντόρι είναι άμαρτία. Ο Σόντζο όμως ήταν τόσο λειψοποιμένος, που δεν τό σκέφτηκε καθόλου αυτό. Έτοιμάσε το τόξο του κ' έφραξε. Τό βέλος του βρήκε τό άρσενικο πουλί. Τό θηλικό φώφτηκε στην αντίκρινή όχθη, μέσα στις καλαμιές. Ο Σόντζο πήρε μαζί του τό σκοτωμένο πουλί, γύρισε σπίτι, τό έφρασε και τόφραγε!

Τή νύχτα είδε ένα φοβερό όνειρο. Τού φάνηκε σαν να μπήκε στο δωμάτιό του μία όμορφή γυναίκα, ή όποια σίμωσε στο προσκέφαλό του κ' άρχισε να κλαίη, να κλαίη άπαρηγόρητα, πονεμένα. Τόσο πικρά έκλαιγε, που άκούγοντάς τήν Ο Σόντζο νόμισε πως ή καρδιά του γινόταν κομμάτια. Η γυναίκα αήτη του είπε τέλος μέσα στα δάκρυα και τούς θρήνους τής:

—Ω, γιατί μου τόν σκότωσες; Σε τί σούφταξε; Είμασταν τόσο εύνοχημένα και τί δικό έκει στόν τόπο μας, στο Άζανουίμα, και σ' ό μιάς χώρισες!... Μιάς χώρισες; σκληρά κ' άδικα... Άχ, άν ήξερες, άν ήξερες τί κακό μουάικες, άδικα και σκληρό άνθρώπε. Γιατί μου τόν πήρες άπ' τό πλέρω μου; Γιατί μ' άράμισες, σκληρά κ' άκαρδε; Δέν σκότωσες με τό βέλος σου μονάχα εκείνον, σκότωσες κ' έμένα μαζί, γιατί χωρίς αυτόν δέν μπορώ να ζήσω!... Ήθελα έδώ μόνο και μόνο γιά να σού τό πω!...

Κι' άρχισε πάλι να κλαίη έτσι ακράτητα και πικρά, που ό κινηγός ταράχτηκε. Τότε ή όμορφή γυναίκα με τρειμιλιαστά χείλη του ψιθύρισε αήτους τούς στίχους:

Χι κουρνούμπα
Ζαρέσι μονο οσό—
Άκόνομα νό,
Μακόμο το κούρα νό
Χιτόρι νε ζο ούκι!

Τέν παρακάλεσα τήν χαραγή
Στό σπίτι να γυρίση όπως πάντα
Μ' αυτός δέν ήρθε κ' είμαι μοναχή
Στό Άζανουίμα, άλλοι μου
Στ'ής καλαμιές τόν ίσκιω
Κοιμάμαι μοναχή μόν!...

Έπειτα άπ' τό λυπηρό αυτό τραγούδι, ή όμορφή γυναίκα γύρισε ξανά στόν κινηγό και τούτε αήτά τά πονεμένα λόγια, κλαίγοντας πάντα και θρηνώντας:

—Δέν ξέρεις, δέν ξέρεις τί μου έκανες. Τό κακό είνε μεγάλο, άλλοιόκομο μου! Μά άφιο, που θάρθης στο Άζανουίμα, θά δ'ής, θά δ'ής τότε...

Ύστερα γάηκε, κλαίγοντας δυνατά, σταραστακά.

Τό πρωί, όταν ζύντανε ό Σόντζο, τόσο καθαρά θηώταν τό όνειρο, που δέν μπορούσε να ήσυχάζη. Στο μυαλό του γύριαν τά λόγια τής πανέμορφης γυναίκας: —Μά άφιο που θάρθης στο Άζανουίμα, θά δ'ής, θά δ'ής τότε!...

Ευθύς λοιπόν έφραξε στο Άζανουίμα, γιά να βεβαιωθή άν είχε τό όνειρο χαμιά σημασία.

Όταν έφρασε στήν όχθη του ποταμού, είδε τό θηλικό όσιντόρι να πλέη στο νερό ολομόναχο. Τήν ίδια στιγμή και τό πουλί τον είδε. Μά άντί να φύγη γιά να σωθή, τόν έπλησίασε, χωρίς να σηκόνη άπ' αυτόν τά βλεμματια και έβγαψε με τό άμφορο του έχοιμο τά στήθη του και πέθανε μπροστά στο μάτια του!...

Από τήν ημέρα αήτη ό Σόντζο ξόρισε τό κεφάλι του και έγινε άσκητής....

ΑΓΥΚΑΙΟΣ ΚΕΡΝ

(1) Από τούς άρχαιούς χρόνους, τό πουλί όσιντόρι=ένα είδος άγρι-πακίης=σπ'ήν' Άπό Άνατολή περαόμναι ευμερόλο ευέννητικis άρσιόσιόσεσ.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Ο έρωσ, όπως και τά χελιδόνια, φέρνει τήν άνοιξη στο σπίτι.

Η φίλια άρκεται στο εισόδημα. Ο έρωσ τρώει και τόν τοκο!...

Η φίλια δύο γυναικών σημαίνει συννομοσίαν έναντιον τρίτης.

Τό φειδί, άφού έξηπάρισε τή γυναίκα, τής έδωσε τή γλώσσα του!

Η γυναίκες, που ζέρονιν να μισούν, είνε ή μόνες που ζέ-ρουν και ν' άγατούν.

Τό έργο του ήρθε πρώτο στο διαγωνισμό. Είχε πετύχει τήν ύποτροφία. Οι έφημερίδες έγραψαν ένθουσιαστικά. Πρώτη φορά οι κριτικοί βρέθηκαν σύμφωνοι. Τ' όνομά του έταίρινε κ' έδινε στους κλάους τών ειδικών.

Μετά τήν κρίση, τά έργα εξέτεθήσαν σε μία μεγάλη αίθουσα. Τό δικό του ήταν τοποθετημένο σε ξεχωριστό διαμέρισμα, άπάνω σ' ένα στρούθο.

Τό άνοιγμα τής εκθέσεως τών βραβευθέντων και τών έπαινευθέντων, έγινε με άσχημή επίσημότητα. Είχε έρθε πολλός κόσμος, τόσο άπ' τούς έπίσημους, όσο και από τό φιλότεχνο κοινόν, που οι κριτικές τού είχαν κεντήσει τό ενδιαφέρον.

Ειπώθησαν έπαινετικώτατα λόγια γιά τό έργο του, τού προσεφέρθησαν τιμητικά μετάλλια. Ο πρόεδρος τής επιτροπής τού έπλεξε τό εγκώμιο στους δημοσιογράφους. Τους βεβαίωσε άπεριφράστως, μ' όλο τό πύρος και τή βαρύτητα τής γνώμης του, ότι πρόκειται περί καλλιτεχνικής ιδιοφυΐας, ή όποια, καίτοι μέρα, λιθανόν να δόξασε τόν τόπο.

Τήν ημέρα εκείνη, πρós τό βράδι, ή στροφή ήταν τόσο μεγάλη, κ' έκανε τόση ζέση, ώστε είχαν άνοιξει τά μεγάλα τά παράθυρα, γιά να μπει άέρας μέσ' στη σάλα.

Έκείνος είχε κατορθώσει να άπομονωθεί. Ήταν άκοιμητισμένος στο παράθυρο, στόν ίσκιω τής κοιτίνας, και κοίταζε τόν κόσμο, μέσ' στη σάλα.

Έβλεπε τό πλήθος να χαζεύει μπροστά στο έργο του. Οι κυρίες φλαρούσαν, οι κώμοι έλεγαν τά δικά τους—όλοι κάτι είχαν να πουν.

Ήταν κοιμητισμένος.

Όλη τήν ημέρα εκείνη, ήταν ύποχοιμημένος να βρίσκεται στο πόδι. Είχε σφίξει ένα σωρό χέρια, είχε άκούσει ένα σωρό έπαινους, ένα πλήθος άνοισεις—πού, σ' αήτά όλα, δέν ήξευσε τί ν' άπαντήσει.

Ένωθε τώρα τήν άνάγκη να μείνει μόνος με τόν έαυτό του.

Ένωθε τόν καθαρόν άέρα, που έχόχταν άπ' τό παράθυρο, να τού δροσίζει τό μέτωπο, κ' αήτό τό πούμα τούκανε καλό.

Ο πρώτος ένθουσιασμός του είχε περάσει.

Άρχισε να βλέπει τά πράματα τού καθαρά. Έβλεπε ότι ή επιτυχία του όφειλετο, κυρίως, στο ύποθλητικό εκείνο βλέφαρο, τό μελαγχολικά χαμυλωμένο. Άν ξελαρώσουμε, όμως, τόν τρόπο που τό είχε ζωογραφήσει—και πού, στα τελευταία, μπορεί να ήταν κ' έντελώς τυχαίος—κατά τ' άλλα, ή συνείδηση του δέν ήταν καθόλου ίκανοποιημένη. Οι άλλοι, στο όργο του, δέν έβλεπαν παρά α τ ό τ ο υ δ ε ί χ ε κ α ν ε ι — κ' έμεναν ευχαριστημένοι, φηκίζ, να δούν κ ε ί ν ο π ο υ δ ο γ ρ α φ η α ι ε σ ε, α λ λ α π ο υ δ έ ν κ α τ ο ρ θ ω σ ε ν α κ α ν ε ι !

Τό κλειστό εκείνο μάτι είχε κινήσει μιάν αδυναμία του: τήν αδυναμία του να τό ζ ω γ ρ α φ η σ ε ι ά ν ο ι χ τ ο . . .

Είχε καταφέρει σ' αήτη τή λύση, επειδή δέν είχισε καλύτερη. Και τότε γεννήθηκε, μέσα του, μά σατανική άμφιβολία. Κι' όσο έβλεπε τόν κόσμο να εκφράζεται ένθουσιαστικά κ' ικανοποιημένα—τόσο αήτη ή άμφιβολία μεγάλωνε μέσ' στο μυαλό του.

Γιά ν' άλλάγαιε άπ' αυτόν τόν έφάλτη, δοκίμασε να κάνει λίγα βήματα, χωρίς να τόν αντίληφθουν οι άλλοι.

Βγήκε στη βεράντα. Ο καθαρός άέρας ξεκαλοηούθεσε να τού κάνει καλό. Η σκέψη, όμως, που τόν τιφνονούσε, δέν τόν άφρανε.

Είχε χάσει τήν πίστη του στήν τέχνη του.

Ένωθε καλά, π ο λ υ κ α λ ά, π ώ σ, π α ρ' όλα τα εγκώμια του κόσμου, παρ' όλες τής ένθουσιώδεις κριτικές, και τής ύποσχέσεις γιά τό μέλλον — μπορεί, μία μέρα, να γινότανε διάσημος, πούς ξαίρει; — ποτέ δέν θα κατορθωνε να δώσει ότι ήθελε, να δημοιογήσει όπως ήθελε, να εκφράσει ακριβώς ότι ποθύσε—να εκφράσει, μ' άλλα λόγια τήν ψυχή του!

Ένωθε πως δέν είχε ταλέντο!

ΝΑΠΟΛ. ΛΑΠΑΘΩΤΗΣ

ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ

Μαγαίρ, μαυρομάγιο στή μέση μου θά βάλω, στο σπίτι σας θέ ναρθω έγώ και σένα θέ να πάρω.

Μάζωνε σ' τά γιασεμά κ' έγώ τά μελενωάζω, πούλησε τήν άγάτη σου κ' έγώ τήν άγοράζω.

Η άγάτη σου έγινε δεντροί και μούλεισε τό δρόμο, και δέν μ' άφρηνει να διαβώ τά πάω στόν άλλο κόσμο.

Ρωδιά μου καταράσθην με τετρακόσια ρωδιά, όμορφη είσαι στή θεωρία, μά φεύτικη στα λόγια.

Όμορφη είσαι στή θεωρία, στήν παλληκαριστήν, μ' αλήθεια ή άγάτη σου δέν έχει εμπιστοσύνη.

Σάρε μαγαίρ βάρουμε, σάρε σαθαί και δός μου, μά στή καρδιά μη μου βαρής γιαι' είσαι μέσα, φός μου.

Ράδο κ' εσύ, ράδο κ' έγώ, μαζί να φτεφατόμμε, ν' άπλωσουμε τούς κλώνους μας, να γλυκοφιληθούμε.

